

Książki warte polecenia

Ewa Ortowska

Joachim Bauer, *Co z tą szkołą?*

Autor przedstawia siedem perspektyw, z jakich można przyglądać się współczesnej szkole.

Dwie pierwsze dotyczą uczniów, trzecia i czwarta poświęcona jest nauczycielom, piąta dotyczy rodziców, szósta mówi o systemie szkolnictwa w Niemczech, a ostatnia, siódma to podsumowująca refleksja nad tym, w jakim kierunku rozwija się świat, w którym żyjemy.

Centralne miejsce w szkole zajmują uczniowie – Bauer jako naukowiec i zarazem terapeuta z mocą podkreśla, że uczeń nie jest segregatorem, do którego można wpinać wiedzę. Podstawą sukcesu w szkole jest dobry kontakt nauczycieli i uczniów.

Szacunek, empatia i poczucie wspólnoty niwelują zagrożenie agresją i gwarantują warunki konieczne do rozwoju młodych ludzi. Lęk i stres to zabójcy edukacji. W perspektywie nauczycielskiej na pierwszy plan wybija się konieczność umiejętnego łączenia kierowania klasą z uważnym wstuchaniem się w to, co ma do powiedzenia każdy uczeń. Zadanie bardzo trudne. Trzeba być artystą, mówi Bauer, aby temu zadaniu poddać. Jak na nauczycieli przystało, jest wiele sposobów na to, aby być dobrym nauczycielem. Nie jest możliwe ani potrzebne, mówi autor, aby wszystkim nakazywać pracować w jednakowy sposób.

Prof. Bauer podaje w książce trafne diagnozy przyczyn wielu problemów, jakie pojawiają się w szkole. Ogromnym walorem tej niewielkiej książeczki jest połączenie perspektywy naukowca, znawcy procesów zachodzących w mózgu, z perspektywą praktyka, który rozumie i potrafi ocenić zagrożenia wynikające z niepokojących zjawisk szkolnej rzeczywistości.

Książka w żadnym razie nie jest wywodem teoretycznym, autor podaje między innymi dwanaście wartościowych praktycznych wskazówek dla młodych nauczycieli na temat występowania przed klasą, łącząc wiedzę teoretyczną z doświadczeniem praktyka przyjmującego także w gabinecie terapeutycznym. „Co z tą szkołą?” jest pozycją wartą przeczytania zarówno przez doświadczonych, jak i młodych nauczycieli.

Joachim Bauer, *Granica bólu – o źródłach agresji i przemocy*

Autor w przystępny sposób przedstawia wyniki najnowszych badań dotyczących mechanizmów agresji. Zaletą książki jest połączenie dociekliwości naukowca z prostotą przedstawienia zagadnienia przez praktyka psychoterapeutę. Każdy nauczyciel powinien wiedzieć, skąd bierze się w ludziach agresja, jak się wzbudza i gromadzi, w jakich sytuacjach może rozładowywać się w sposób groźny dla otoczenia. Temat agresji jest obecnie bardzo ważny ze względu na wysoki poziom jej zagrożenia dla otoczenia i ścisłe powiązanie z depresją, chorobą zataczającą coraz szersze kręgi.

Prof. Bauer rozprawia się krok po kroku z mitem agresji. Dzięki badaniom mózgu wiemy już, że nie jest ona zupełnie niepotrzebna i jedynie destrukcyjna. Chociaż uzewnętrznia się w sposób nagły i nieoczekiwany, to jest wynikiem długotrwałych procesów logicznie powiązanych z konkretnymi doświadczeniami życiowymi konkretnej osoby.

Na szczególną uwagę zasługuje wniosek, że badania naukowe, na jakie obszernie prof. Bauer się powołuje, wykazały, iż wykluczenie społeczne, brak uwagi i akceptacji ze strony otoczenia uaktywnia w mózgu osoby wykluczonej te same ośrodki co fizyczny ból. Możemy zatem stwierdzić, że wykluczenie boli człowieka, bo człowiek jest z natury istotą społeczną. Wiemy też, że agresja wyzwała się automatycznie, gdy uaktywniają się najstarsze części mózgu, reagując na ból i zagrożenie. Gdy impuls agresywny jest „odpalony”, przychodzi czas na uaktywnienie najnowszych części mózgu – umieszczonych w płacie czołowym, które odpowiadają za nasze świadome ludzkie działania. Tu następuje oszacowanie, jak nasze działania będą postrzegane przez innych i jakich możemy spodziewać się konsekwencji. W płacie czołowym mózgu jest ulokowane centrum kontroli. Jeśli centrum

nie działa dość starannie i proporcjonalnie do sily pierwotnego impulsu, wtedy dochodzi do zachowania agresywnego. Gotowość do wzbudzenia się agresywnego w starej części mózgu (tzw. gadzim mózgu) oraz działanie systemu kontroli nie są uwarunkowane genetycznie, lecz zależą od doświadczeń życiowych jednostki. Duże znaczenie odgrywa to, czy osoba jako niemowlak i małe dziecko była otoczona przez bliskich dorosłych odpowiednią opieką, tj. uwagą, troską, czułością i miłością.

Autor zwraca uwagę, że w szkole mamy uczniów z różnymi doświadczeniami i różnie wykształconymi systemami hamowania agresji. Jakość działania tych systemów w dużej mierze ukształ-

towana została we wczesnym dzieciństwie. Każda osoba jest w stanie w innym tempie rozwijać ten system w okresie szkolnym. Dla jednych jest to łatwiejsze, dla innych trudniejsze, gdyż łatwiej wzbudzają się u nich sygnały agresywne niż u innych osób. Nauczyciele mają więc za zadanie świadomie prowadzić procesy umożliwiające wzmocnienie ośrodka kontroli, co jest

wspomagane przez uwagę, wsparcie i życzliwość okazywaną uczniom. Wykluczenie, piętnowanie, brak akceptacji dla odmienności i popełniania błędów to podstawowe przyczyny agresji.

W książce znaleźć można wiele przykładów ilustrujących zagadnienie agresji oraz depresji, której powstawanie jest ściśle związane z tłumieniem agresji. W szczególności powinni ją przeczytać wychowawcy. Pomoże nauczycielom zrozumieć uczniów oraz własne zachowania związane ze złością, bólem i depresją.

Ewa Orłowska jest nauczycielem konsultantem ds. języków obcych w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie. Nauczycielka mindfulness, trenerka komunikacji empatycznej (PbP).

szacunek, empatia i poczucie wspólnoty niwelują zagrożenie agresją i gwarantują warunki konieczne do rozwoju młodych ludzi